

รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง
เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยววิถีในจังหวัดนครปฐม*
CREATIVE PRODUCT LEARNING CENTER MODEL OF LAO KHRANG
ETHNIC GROUP FOR NAWATVITEE TOURISM DEVELOPMENT IN
NAKHON PATHOM PROVINCE

ณรงค์วรรณ บุญมา

Narongwas Boonma

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Nakhon Pathom Rajabhat University, Thailand

E-mail: nb@npnu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดนครปฐม และ 2) สร้างรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยววิถีในจังหวัดนครปฐม ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย 5 ตำบล ได้แก่ 1) โพรงมะเดื่อ 2) วังน้ำเขียว 3) ห้วยม่วง 4) ห้วยด้วน และ 5) ลำเหย วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปเป็นเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดนครปฐม นั้น ในแต่ละชุมชนเรียกชื่อศูนย์การเรียนรู้แตกต่างกัน แต่ศูนย์เหล่านั้นก็มีลักษณะที่คล้ายกัน คือ 1.1) เป็นสถานที่เก็บรวบรวมภูมิปัญญาของชาติพันธุ์ลาวครั้ง 1.2) ไม่มีระเบียบข้อบังคับ 1.3) ไม่ได้รับการบริหารจัดการที่เหมาะสม 1.4) มีการจัดแบ่งพื้นที่ของศูนย์ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ 1.5) ไม่มีบัญชีคุณวุฒิจากของที่อยู๋ภายในศูนย์ 1.6) ไม่มีกิจกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้ และพบว่า 2) รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยววิถีในจังหวัดนครปฐม นั้น จะต้อง มี 2.1) ระเบียบข้อบังคับ 2.2) มีคณะกรรมการบริหาร 2.3) มีการจัดแบ่งพื้นที่ของศูนย์ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ 2.4) ทำบัญชีคุณวุฒิจากของที่จัดแสดง 2.5) มีวิทยากรให้ความรู้ประจำศูนย์ 2.6) มีกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ อาทิ อบรม เสวนา อภิปราย หรือ การสาธิต ทั้งนี้ การบริหารจัดการศูนย์นั้นต้องให้สอดคล้อง

* Received 16 June 2021; Revised 11 April 2022; Accepted 16 April 2022

กับแนวนโยบายของรัฐ คือ เป็นทั้งศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งท่องเที่ยววิถีเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: ศูนย์การเรียนรู้, ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์, กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง, การพัฒนาการท่องเที่ยววิถี

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the current state of learning centers on local wisdom of Lao ethnic groups in Nakhon Pathom Province and 2) to build a model of learning center on creative products of Lao Khrang ethnic groups for the development of innovative tourism in Nakhon Pathom province. Using qualitative research methods, collect information from documents, in-depth interviews, and focus groups in the target group of 5 sub-districts, namely: 1) Phrong Maduea 2) Wang Nam Khiao 3) Huai Muang 4) Huai Duan, and 5) Lam Hai. Analyze the data and descriptive summary. The results of the study showed that 1) the present condition of the learning center of local wisdom of Lao ethnic groups in Nakhon Pathom Province, each community is called a learning center differently, but those centers are similar in nature: 1.1) it is a collection of the wisdom of Lao Khrang ethnicity; 1.2) there is no regulation; 1.3) it is not managed properly; 1.4) there is no allocation of the center's area. Conducive to learn; 1.5) no inventory of objects within the center; 1.6) no activities to promote learning. And found that 2) the model of a learning center for creative products of Lao Khrang ethnic group for the development of innovative tourism in Nakhon Pathom province, must have 2.1) regulations 2.2) an executive committee 2.3) allocated areas of the center to facilitate learning 2.4) make a list of objects on display 2.5) There are speakers of the center to give knowledge to interested person and 2.6) there are activities to promote learning, such as training sessions, discussions, or demonstrations. However, the center's management must be consistent with the government's policy, which is to be both a learning center for local wisdom and a tourist attraction, innovative ways to create sustainable income for local communities.

Keywords: Learning Center, Creative Products, Lao Khrang Ethnic Group, Nawatvitee Tourism Development

บทนำ

จังหวัดนครปฐม นับว่าเป็นอู่อารยธรรมแห่งหนึ่งของประเทศไทย อันเนื่องด้วยมีความหลากหลายทางศิลปะและวัฒนธรรม อันเกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ซึ่งเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญมากในด้านการส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ โดยกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่งนั้นมีศิลปะและวัฒนธรรมเป็นของตัวเองและโดดเด่นมาก ปัจจุบันเฉพาะในจังหวัดนครปฐม กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่งได้อาศัยกระจายกันอยู่ทั่วไป แต่ที่รวมกลุ่มกันเป็นชุมชนอย่างเหนียวแน่นนั้น มี 5 ตำบล จาก 3 อำเภอ ได้แก่ 1) อำเภอเมืองนครปฐม คือ เทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ 2) อำเภอดอนตูม คือ ตำบลลำเหย ตำบลห้วยด้วน และ 3) อำเภอกำแพงแสน คือ ตำบลวังน้ำเขียว ตำบลห้วยม่วง ชุมชนชาติพันธุ์ลาวครั่งทั้ง 5 ตำบลนั้น ได้พยายามอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาของกลุ่มชนด้วยการจัดให้มีสถานที่จัดเก็บวัตถุสิ่งของที่เกิดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษตน ที่มีการเรียกชื่อว่าศูนย์เรียนรู้บ้าง ผลิตภัณฑ์บ้าง (จิตกวี กระจ่างเมฆ, 2557) นับว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจ

ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญเป็นศูนย์กลางแห่งความรู้ของชุมชนท้องถิ่น เป็นสถานที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นพื้นที่เปิดในการเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ มีกระบวนการการถ่ายทอด อันจะก่อให้เกิดการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ค่านิยม อัตลักษณ์ และวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของชุมชนนั้น ๆ ไปยาวนาน อีกทั้งเป็นแหล่งบริการวิชาการหรือความรู้ในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ตลอดถึงผู้สนใจทั่วไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ศูนย์การเรียนรู้สามารถจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการในการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชนได้โดยให้ความสำคัญไปที่กระบวนการเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชน เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เป็นพลวัตของสังคม การทำเช่นนั้นจะก่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้และก้าวไปอย่างเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ด้วยศูนย์เรียนรู้นั้นจะต้องเป็นของประชาชนในชุมชนนั้น ๆ การดำเนินงานการบริหารจัดการก็ต้องดำเนินการโดยประชาชน และเพื่อประชาชน ความเข้มแข็งของชุมชนก็จึงจะเกิดมีอย่างยั่งยืน (นิคม ชมภูหลง, 2548) ศูนย์การเรียนรู้จึงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญมากของประเทศ โดยเฉพาะศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่น ในเรื่องดังกล่าวนี้รัฐบาลไทยเองก็ได้พยายามที่จะจัดให้มีกิจกรรมต่างๆ เพื่อยกระดับภูมิปัญญาไทยด้วยการมีนโยบายส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยววิถีซึ่งเป็นแนวคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์โอท็อปรูปแบบใหม่ที่ส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนท่องเที่ยว “OTOP นวัตกรรม” โดยให้ความสำคัญกับการขายผลิตภัณฑ์โอท็อปอยู่ภายในชุมชน และดึงคนหรือนักท่องเที่ยวจากนอกชุมชนเข้ามายังชุมชนของตัวเองเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้ชุมชน โดยมุ่งเน้นพัฒนาผลิตภัณฑ์โอท็อปด้วยนวัตกรรมใหม่ๆ นำเสนออัตลักษณ์ท้องถิ่นนั้น ๆ มาเพิ่มคุณค่าและเป็นตัวดึงดูด จากนั้นนำมาเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญที่ทำให้ชุมชนสามารถตอบสนองความต้องการของ

ผู้สนใจทั่วไปในเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมอันเกิดจากภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่น และโอกาสของชุมชนก็คือประเทศไทยเป็นจุดศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีศักยภาพและโอกาสทางการท่องเที่ยวมากมาย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2556) ความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ และอัยาศัยไมตรีของคนไทย โดยได้จัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขัน (World Economic Forum: WEF) ด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 35 จาก 141 ประเทศทั่วโลกในปี พ.ศ. 2558 และติดอันดับขีดความสามารถทางการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว (TTCI) ของประเทศไทยด้านความเด่นชัดของวัฒนธรรมและนันทนาการ ยิ่งทำให้นักท่องเที่ยวสนใจเดินทางไปยังพื้นที่ที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างจากตนเพื่อเรียนรู้ เข้าใจ และเห็นคุณค่าสถาปัตยกรรม ศิลปะ ประเพณี เทศกาล วิถีชีวิตของคนในพื้นที่อื่น (กรมการพัฒนาชุมชน, 2561) ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนท้องถิ่นจึงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ควรจะต้องพัฒนาให้เป็นแหล่งเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอันจะนำมาซึ่งรายได้ต่อชุมชนท้องถิ่นด้วย

ศูนย์การเรียนรู้นับเป็นกลยุทธ์หนึ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเนื่องจากการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสมที่เน้นชุมชนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ มีความภาคภูมิใจ เกิดการปรับตัวในลักษณะเป็นชุมชนเรียนรู้ (Learning Organization) สามารถตรวจสอบผลการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ โดยเปิดโอกาสให้ใช้ประสบการณ์ช่วยให้เกิดความสำเร็จสามารถเชื่อมโยงเรื่องราวในท้องถิ่นสู่ความรู้สากล โดยพัฒนาคุณลักษณะและความคิดความเข้าใจในคุณค่าของชุมชน ทศนคติ ค่านิยม ใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการเรียนรู้ มีทักษะการแสวงหาความรู้ และสามารถจัดการความรู้ (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2554) ดังนั้น จะพบว่าความสำคัญของศูนย์เรียนรู้คือการทำให้ชุมชนได้รับการปลูกฝังให้รู้และรักท้องถิ่นของตน มองเห็นคุณค่าและตระหนักถึงปัญหาในท้องถิ่น พร้อมทั้งจะเป็นสมาชิกที่ดีของท้องถิ่นทั้งปัจจุบันและอนาคต เพราะชุมชนจะได้รับประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นได้อย่างต่อเนื่อง หลักการสำคัญของศูนย์เรียนรู้ที่อยู่ในชุมชนท้องถิ่นนั้นจะต้องเป็นแหล่งเรียนรู้ทุกด้าน ทุกรูปแบบไม่เน้นการเรียนการสอนในห้องเรียน ซึ่งจะเป็นศูนย์กลางที่ประชาชนทุกคนสามารถเข้ามาเรียนรู้ ค้นคว้าหาความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ รวมทั้งการพบปะ สังสรรค์ เพื่อสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือในการพัฒนาตนเองและชุมชนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน พร้อมกันนั้นภารกิจของศูนย์เรียนรู้ของชุมชนท้องถิ่นนั้น จะต้องจัดให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ตลอดจนการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ของประชาชนในชุมชนด้วย เพื่อจัดให้อื้อต่อการเรียนรู้ เท้าทันสถานการณ์โลก ศูนย์เรียนรู้จะต้องรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้าน องค์ความรู้ที่มีอยู่กระจัดกระจายในชุมชน และจัดการให้เป็นหมวดหมู่ มีความชัดเจนเป็นรูปธรรม ที่ประชาชนสามารถเข้าไปสืบค้นศึกษาและ เรียนรู้

ได้ตลอดเวลา เป็นศูนย์กลางในการจัดการความรู้ ที่ดำเนินการโดยประชาชนและเพื่อประชาชน เป็นศูนย์ประสานและบูรณาการการทำงานในทุกภาคส่วน ภาคประชาชน ได้แก่ ผู้นำ กลุ่ม/องค์กร เครือข่าย ภาคเอกชน และภาคีการพัฒนาภาครัฐ เป็นสถานที่แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้าน เป็นสถานที่ที่มีโครงสร้างเป็นอาคาร หรือสถานที่ใดๆ ก็ได้ ที่มีองค์ความรู้ สามารถให้การเรียนรู้แก่ประชาชนที่ต้องการความรู้ สามารถเข้าถึงได้ (ประเวศ วะสี และศิริ ทิวะพันธ์, 2540)

กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในจังหวัดนครปฐม ได้ตระหนักถึงความสำคัญของศูนย์การเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นได้เกิดความรักและหวงแหนในถิ่นกำเนิดของตนเอง และเพื่อให้ศูนย์การเรียนรู้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้น ซึ่งสภาพปัจจุบันการดำเนินงานยังไม่มีรูปแบบการบริหารที่ชัดเจน ทำให้การจัดการเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างไม่ชัดเจน และยังไม่สามารถดำเนินการให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพได้ เพื่อเป็นการแสวงหาแนวทางที่เหมาะสม อาทิ การบริหารจัดการกิจกรรมแห่งการเรียนรู้ และ กิจกรรมที่ต้องสนับสนุน เป็นต้น เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนท้องถิ่น อันจะก่อให้เกิดความรักในศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของตนเอง พร้อมกับสามารถนำเสนอสิ่งเหล่านั้นแก่นักเรียน นักศึกษา ผู้มาเยือนทั้งในฐานะนักท่องเที่ยวและผู้สนใจทั่วไปได้

ด้วยเหตุดังกล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ศึกษาวิจัย “รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีในจังหวัดนครปฐม” เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประจำจังหวัดนครปฐม ทั้งนี้ ศูนย์ดังกล่าวนี้ต้องสามารถสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ที่เกิดจากภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่นและเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีในจังหวัดนครปฐมด้วย ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนและสนองตอบต่อแนวนโยบายของรัฐบาลด้านการท่องเที่ยววิถี เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดนครปฐม
2. เพื่อสร้างรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีในจังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กำหนดการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาสภาพ

ปัจจุบันของศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดนครปฐม และ 2) สร้างรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีในจังหวัดนครปฐม โดยพื้นที่ชุมชนกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาค้างนี้ นั้น ประกอบด้วย 5 ตำบล ได้แก่ 1) เทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ 2) ตำบลวังน้ำเขียว 3) ตำบลห้วยม่วง 4) ตำบลห้วยด้วน และ 5) ตำบลลำเหย

การวิจัยแต่ละส่วนดำเนินการ ดังนี้ 1) ด้านเอกสาร (Documentary) ศึกษาค้นคว้าเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ลาวครั้ง ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมลาวครั้ง หรือเรียกชื่อเป็นอย่างอื่น แต่เป็นสถานที่เก็บรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาติพันธุ์ลาวครั้งที่ตั้งอยู่ในจังหวัดนครปฐม 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ใช้วิธีการเลือกการสัมภาษณ์แบบเจาะจง ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน ปราชญ์ท้องถิ่น จำนวน 3 คน ประธานกลุ่มศิลปวัฒนธรรม จำนวน 1 คน ชาวบ้าน จำนวน 3 คน ผู้แทนจากส่วนราชการ จำนวน 1 คน และพระสงฆ์ที่เป็นเจ้าอาวาสหรือที่เจ้าอาวาสมอบหมาย จำนวน 1 รูป รวมทั้งสิ้นตำบลละ 10 รูป/คน และ 3) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง กลุ่มผู้นำกลุ่มชุมชน จำนวน 3 คน ปราชญ์ท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 5 คน ชาวบ้าน จำนวน 7 คน ผู้แทนจากส่วนราชการ จำนวน 3 คน พระสงฆ์ จำนวน 2 รูป และรวมทั้งสิ้นตำบลละ 20 รูป/คน หลังจากได้ข้อมูลทั้ง 2 ส่วนแล้ว ได้นำข้อมูลทั้ง 2 ส่วนนั้นนำมาวิเคราะห์และสรุปเขียนบรรยายเป็นเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

จากการศึกษารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีในจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันของศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดนครปฐมนั้น มีความแตกต่างกันในเรื่องของการตั้งชื่อศูนย์เรียนรู้ โดยชุมชนเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อตั้งชื่อศูนย์ว่า “ศูนย์เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมวัดโพรงมะเดื่อ” ตำบลวังน้ำเขียวตั้งชื่อศูนย์ว่า “ศูนย์เรียนรู้ลาวครั้งหนองหัวช้าง” ตำบลห้วยม่วงไม่ได้ตั้งชื่อศูนย์เหมือนตำบลอื่นๆ แต่มีศูนย์เรียนรู้ที่บ้านดอนแฉลบ ตำบลห้วยด้วนตั้งชื่อศูนย์ว่า “พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งบ้านทุ่งผักกูด” และตำบลลำเหยตั้งชื่อศูนย์ว่า “ศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญา พิพิธภัณฑ์ลาวครั้งบ้านลำเหย” แม้จะเรียกชื่อศูนย์แตกต่างกันแต่ศูนย์เหล่านั้นก็มีลักษณะที่เหมือนกันในการดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ ดังนี้ 1.1) ให้เป็นสถานที่เก็บรวบรวมภูมิปัญญาของชาติพันธุ์ลาวครั้งในชุมชนท้องถิ่น 1.2) ไม่มีระเบียบข้อบังคับที่บังคับใช้ในศูนย์การเรียนรู้ 1.3) ศูนย์ไม่ได้รับการบริหารจัดการที่เหมาะสมอย่างที่ควรจะเป็น 1.4) การจัดแบ่งพื้นที่ของศูนย์อยู่ในสภาพที่ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ 1.5) ไม่มีบัญชีคุณวัตถุสิ่งของที่อยู่ภายในศูนย์ไม่รู้ที่มาที่ไปของวัตถุสิ่งของนั้น ๆ ที่นำมาแสดงในรูป พร้อมกับไม่มีประวัติความเป็นมาตลอดถึงความสำคัญของวัตถุสิ่งของ

ที่เกิดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษชาติพันธุ์ลาวครั้ง และ 1.6) ไม่มีการจัดกิจกรรมใดๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภายในศูนย์การเรียนรู้

2. รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีในจังหวัดนครปฐมนั้น จะต้อง มี 2.1) ระเบียบข้อบังคับที่ถูกเขียนขึ้นเพื่อบังคับใช้ในศูนย์การเรียนรู้เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในศูนย์ 2.2) คณะกรรมการบริหารจะต้องมาจากชุมชนกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ลาวครั้งเลือกกันขึ้นมาและให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับของศูนย์การเรียนรู้ นั้น 2.3) การจัดแบ่งพื้นที่มีอยู่ภายในศูนย์อย่างเหมาะสมและให้เอื้อต่อการเรียนรู้มากที่สุด ยิ่งสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ได้มากเท่าไรยิ่งทำให้ศูนย์เรียนรู้มีประโยชน์เท่านั้น 2.4) การจัดทำบัญชีวัตถุสิ่งของที่จัดแสดงภายในศูนย์ให้ชัดเจนจะได้ทราบที่มาที่ไปและอายุของวัตถุสิ่งของตลอดถึงรายละเอียดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุสิ่งของนั้น ๆ เพื่อการดูแลรักษาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนรู้ 2.5) วิทยากรให้ความรู้ประจำศูนย์นั้นว่าสำคัญมาก ทั้งนี้ วิทยากรควรจะเป็นลูกหลานของชาติพันธุ์ลาวครั้งโดยตรงและควรจะมีการฝึกอบรมให้มีการให้ความรู้เป็นมาตรฐานเดียวกัน มีหน้าที่ให้ความรู้ นำบรรยาย หรือนำทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรู้ และ 2.6) กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ถือว่าเป็นอีกหนึ่งภารกิจที่ศูนย์จำเป็นต้องดำเนินการ เช่น ให้การอบรม จัดให้มีการเสวนา จัดอภิปรายในประเด็นที่สนใจ หรือ ทำการสาธิตด้วยกระบวนการลงมือทำและให้ผู้เรียนรู้ได้ทำตาม จัดให้เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรง ทั้งนี้ รูปแบบของการบริหารจัดการศูนย์นั้นจะต้องให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐ กล่าวคือ ศูนย์จะต้องเป็นทั้งศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งท่องเที่ยววิถีเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืนต่อไป

อภิปรายผล

รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว นวัตกรรมวิถีในจังหวัดนครปฐม พบว่า ได้เกิดขึ้นบนต้นทุนของศูนย์การเรียนรู้เดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งที่มีอยู่ในแต่ละชุมชนอยู่แล้ว แต่ศูนย์เหล่านั้นอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ชุมชนได้อย่างที่ควรจะเป็น จึงจำเป็นที่จะต้องสร้างรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ที่จะอำนวยความสะดวกอย่างยั่งยืนให้แก่ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งอย่างสมสมัย ซึ่งสามารถอภิปรายผลการศึกษาวิจัยได้ ดังนี้

สภาพปัจจุบันของศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดนครปฐมนั้น แต่ละชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งได้ตั้งชื่อศูนย์เรียนรู้แตกต่างกันออกไป แต่ละศูนย์นั้นหากดูจากภายนอกดูเหมือนจะมีความพร้อมมาก เพราะมีสถานที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ มีอาคาร และบริเวณที่เพียงพอ ถึงอย่างไรก็ตาม เมื่อดูให้ละเอียดแล้วก็พบว่าพื้นที่ส่วนใหญ่มักจะเป็นการจัดให้เป็นพื้นที่โชว์หรือแสดงวัตถุสิ่งของที่เกิดจากภูมิปัญญาของชาติ

พันธุ์ลาวครั้งมากกว่าการจัดพื้นที่เพื่อเอื้อให้เกิดการเรียนรู้และเพื่อให้ผู้เรียนรู้สามารถควบคุมการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นรายบุคคลหรือเรียนเป็นกลุ่มได้ วิทยากรที่จะคอยให้คำแนะนำหรือให้ความรู้แก่ผู้สนใจต่อวัตถุดิบของที่แสดงอยู่นั้นก็ไม่มี ไม่มีสื่อการเรียนรู้ทุกรูปแบบอย่างสมสมัย ศูนย์เรียนรู้จึงมีลักษณะเหมือนจะพยายามบอกเล่าอะไรต่าง ๆ มากมายเกี่ยวกับชาติพันธุ์ลาวครั้ง แต่ก็ไม่มีสื่อสารใด ๆ กลายเป็นศูนย์ที่ไม่มีชีวิตคือรูปร่างแต่ไม่มีชีวา ไม่สามารถบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ แก่ใคร ๆ ที่สนใจใคร่รู้ที่มาเยือนได้

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในทุกตำบลทำให้พบสภาพปัญหาที่ศูนย์การเรียนรู้ของแต่ละแห่งเผชิญอยู่ซึ่งมีลักษณะเหมือนกันนั่นก็คือ ศูนย์ยังไม่มีระเบียบข้อบังคับ การบริหารศูนย์ไม่ได้อยู่ในรูปแบบของคณะกรรมการบริหาร การบริหารจัดการอยู่ในสภาพช่วยกันดูแลการจัดแบ่งพื้นที่เพื่อการจัดเก็บและแสดงวัตถุดิบของอันเกิดแต่ภูมิปัญญาของชาติพันธุ์ลาวครั้งอยู่ในลักษณะที่จัดตามความสะดวก อาจจะเป็นผลดีต่อการจัดแบ่งและจัดวางวัตถุดิบของ แต่ไม่เหมาะแก่การเรียนรู้เท่าที่ควร เพราะอยู่ในสภาพที่ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ ขณะเดียวกันก็ไม่มีบัญชีคุมวัตถุดิบของที่อยู่ในศูนย์ ทำให้ไม่รู้ที่มาที่ไปของวัตถุดิบของนั้น ๆ ที่จัดแสดงอยู่ ยิ่งไปกว่านั้นก็คือไม่มีประวัติความเป็นมาตลอดถึงความสำคัญของวัตถุดิบของที่เกิดจากภูมิปัญญาของชาติพันธุ์ลาวครั้ง และไม่มีการจัดกิจกรรมใด ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภายในศูนย์การเรียนรู้เลย กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อมูลสำคัญว่าศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นควรจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันกับศูนย์เรียนรู้ชุมชนเพราะอยู่ในชุมชนท้องถิ่น ดังแนวคิดของปราโมทย์ น้อยวัน ที่สรุปว่าศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของศูนย์เรียนรู้ชุมชน และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนก็เป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลข่าวสารความรู้ทุกอย่างของชุมชนที่จะนำไปสู่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สำหรับประชาชนในชุมชนศูนย์การเรียนรู้เป็นแหล่งเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งเป็นแหล่งบริการชุมชนด้านต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ของชุมชน โดยเน้นการกระบวนการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ก่อให้เกิดชุมชนแห่งเรียนรู้และมุ่งการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง และต้องมีสภาพที่เป็นศูนย์ของประชาชน ที่ดำเนินการโดยประชาชน และเพื่อประชาชน อันจะก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน (ปราโมทย์ น้อยวัน, 2554) ศูนย์เรียนรู้จะเป็นสถานที่เก็บรักษาข้อมูลสำคัญอันเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของชุมชนนั้น ๆ ไว้เป็นอย่างดี ตามที่วิลาวัลย์ วัชรเกียรติศักดิ์ ได้ทำการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ท้องถิ่นสมัยก่อนประวัติศาสตร์แหล่งอารยธรรมบ้านโนนวัดตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมาแล้วสรุปไว้ว่า ศูนย์การเรียนรู้เป็นที่จัดเก็บข้อมูลบริบทชุมชนเชิงชาติพันธุ์วรรณนา วิถีชีวิตศิลปวัฒนธรรม สังคมของคนในชุมชน นอกเหนือจากนั้นยังพบว่ารูปแบบการพัฒนาศูนย์เรียนรู้จะต้องมีการบูรณาการทุนทางสังคมวัฒนธรรม

ประเพณีของชุมชน การขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจของชุมชนตามแนวทางวิสาหกิจชุมชน สามารถพัฒนาเป็นชุดความรู้ที่เป็นเอกสาร จัดเป็นนิทรรศการและการเตรียมพัฒนาแหล่งเรียนรู้รองรับผลการศึกษาให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ท้องถิ่นที่ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการได้ด้วยตนเอง ภายใต้การหนุนเสริมของภาคีการพัฒนาที่ต้องเชื่อมโยงกันตามภารกิจของแต่ละภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง (วิลาวัลย์ วัชรเกียรติศักดิ์, 2557)

เมื่อได้ทราบถึงสภาพปัญหาของศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่งแล้ว ได้ศึกษารูปแบบของศูนย์การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่งเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีในจังหวัดนครปฐม พบว่า รูปแบบของศูนย์การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่งเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีในจังหวัดนครปฐม นั้นคือ ศูนย์การเรียนรู้นั้นจะต้องมีระเบียบข้อบังคับซึ่งควรจะถูกเขียนขึ้นโดยกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่งเองเพื่อบังคับใช้ในศูนย์การเรียนรู้ อันจะเป็นการจัดระเบียบศูนย์ในเรื่องการบริหารจัดการเพื่อให้ดำเนินไปด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อย พร้อมกันนั้นก็จะต้องมีคณะกรรมการบริหารศูนย์ซึ่งจะต้องมาจากชุมชนกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ลาวครั่งเลือกกันขึ้นมาและให้มีวาระการดำรงตำแหน่งโดยให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับของศูนย์การเรียนรู้ นั้น มีระบบการบริหารที่ดี และผู้ที่จะเป็นคณะกรรมการบริหารนั้น จะต้องประกอบด้วยผู้แทนจากผู้นำชุมชน กลุ่ม/องค์กรเครือข่ายองค์กรชุมชน ประชาชนชาวบ้าน หรืออาสาสมัคร โดยมาจากการคัดเลือกของชาวบ้านเอง และชาวบ้านให้การยอมรับ ซึ่งคณะกรรมการจะร่วมมือกันวางแผน และดำเนินการตามแผน ยุทธศาสตร์ที่ได้ร่วมกันกำหนด เพื่อระดมพลังให้เกิดการเรียนรู้และบริหารจัดการในศูนย์การเรียนรู้ให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ คณะกรรมการบริหารที่ได้รับการคัดเลือกแล้วนั้น จะต้องมีการบริหารจัดการโดยยึดหลักธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาศูนย์เรียนรู้ชุมชนให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ ที่จำเป็นในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ชุมชนตามความจำเป็นและเหมาะสม มีที่ปรึกษาที่มีความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์การเรียนรู้ เพื่อให้คำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะที่จำเป็นและสำคัญ ๆ อันจะทำให้การบริหารมีข้อบกพร่องน้อยที่สุดและได้รับการดำเนินการที่ถูกทาง ควรจะเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและเป็นภาคีการพัฒนาภาครัฐในส่วนต่าง ๆ ของชุมชนท้องถิ่น มีการจัดแบ่งพื้นที่มีอยู่ภายในศูนย์อย่างเหมาะสมและให้เอื้อต่อการเรียนรู้มากที่สุด การจัดทำบัญชีวัตถุสิ่งของที่จัดแสดงภายในศูนย์ให้ชัดเจนจะได้ทราบที่มาที่ไปและอายุของวัตถุสิ่งของตลอดถึงรายละเอียดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุสิ่งของนั้น ๆ เพื่อการดูแลรักษาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนรู้ การมีวิทยากรให้ความรู้ประจำศูนย์นับว่าสำคัญมาก ทั้งนี้ วิทยากรควรจะเป็นลูกหลานของชาติพันธุ์ลาวครั่งโดยตรงและควรจะมีการฝึกอบรมให้มีการให้ความรู้เป็นมาตรฐานเดียวกัน มีหน้าที่ให้ความรู้ นำบรรยาย หรือนำทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรู้ สามารถที่จะตอบหรืออธิบายข้อสงสัยของผู้มาสอบถามหรือศึกษาค้นคว้าได้อย่างชัดเจนและกระจำแจ้ง และการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ถือว่าเป็นอีกหนึ่งภารกิจที่ศูนย์จำเป็นต้องดำเนินการ เช่น ให้อบรม จัดให้มีการ

เสาวนา จัดอภิปรายในประเด็นที่สนใจ หรือทำการสาธิตด้วยกระบวนการลงมือทำและให้ผู้เรียนรู้ได้ทำตาม จัดให้เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรง โดยกิจกรรมการเรียนรู้นี้อาจดำเนินการได้ทั้งในอาคารศูนย์หรือนอกศูนย์ก็ได้ ตามที่ชัชวาล ชันติคเสนชาติ และคณะ ได้ศึกษารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนท่าไผ่ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ได้พบว่ารูปแบบศูนย์การเรียนรู้นั้นควรจะต้องมี 1) หลักสูตรของศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญา 2) วิทยากรชุมชนสำหรับถ่ายทอดองค์ความรู้ และการบริหารศูนย์การเรียนรู้นั้นจะต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ได้แก่ 1) ด้านบุคลากร 2) เครื่องมือและอาคารสถานที่ 3) ผลผลิตภัณฑ์และกิจกรรมที่จะสร้างรายได้ให้กับศูนย์การเรียนรู้ 4) นโยบายและความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะส่งเสริมให้ศูนย์การเรียนรู้เกิดความยั่งยืน 5) งบประมาณที่จะใช้ในการจัดตั้งและบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ (ชัชวาล ชันติคเสนชาติ และคณะ, 2561) อีกทั้งยังมีการศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ เชิงพุทธบูรณาการ สถานปฏิบัติธรรม โยคาวจร จังหวัดนครนายก ของพระครูปิยะคุณาธาร สุจริตธรรการ ที่ได้สรุปไว้ว่า การบริหารจัดการบุคลากรนั้น มีอยู่ 5 ส่วน ได้แก่ 1) ผู้บริหารองค์กร 2) บุคลากรภายในองค์กร 3) วิทยากรหลัก 4) วิทยากรกระบวนการ และ 5) ผู้ให้คำแนะนำอื่น ๆ การบริหารจัดการบุคลากรมีจุดประสงค์หลักเพื่อสร้างการทำงานเป็นทีมสร้างองค์กรให้เข้มแข็ง (พระครูปิยะคุณาธาร สุจริตธรรการ, 2563)

นอกเหนือจากนั้น การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ นับว่ามีความสำคัญมาก เพราะคนในชุมชนจะเข้าใจและรักในเรื่องภูมิปัญญาของตนมากกว่าใคร ตามที่การศึกษาการพัฒนาแบบการเรียนรู้ชุมชนเสมือนของศูนย์การเรียนรู้มะม่วงสำหรับวิสาหกิจผู้ผลิตมะม่วงเมืองแปดริ้ว อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทราของ พอเจตน์ ธรรมศิริขวัญ และคณะ ได้พบว่า ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นผู้ที่มีความรู้ในการผลิตมะม่วง บุคคลที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการมะม่วง ควรจะมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ในชุมชนด้วย (พอเจตน์ ธรรมศิริขวัญ และคณะ, 2561) ซึ่งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนั้นนอกจากจะเป็นแหล่งเรียนรู้ อนุรักษ์ และสืบสานภูมิปัญญาของชุมชนแล้ว ยังเป็นศูนย์กลางในการช่วยขับเคลื่อนชุมชนนั้น ๆ เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้ ดังการศึกษาศูนย์การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของบุษราภรณ์ พวงปัญญา และคณะ ซึ่งได้สรุปไว้ว่าศูนย์การเรียนรู้เป็นอีกหนึ่งกลไกในการขับเคลื่อนชุมชน สร้างรากฐานให้แข็งแกร่ง ชุมชนสามารถจัดการและพึ่งตนเองได้ เน้นการใช้ทรัพยากรปัญญาในชุมชนในการวางรากฐานการพัฒนาประเทศที่แข็งแกร่ง ในทางปฏิบัติการนำนโยบายที่เป็นในรูปแบบกิจกรรม แนวทาง เพื่อเป็นการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติที่แท้จริง (บุษราภรณ์ พวงปัญญา และภักดี โพธิ์สิงห์, 2560) และสถานที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้นั้นควรจะต้องเป็นสถานที่อื่นเป็นศูนย์กลางของชุมชนอย่างแท้จริง สำหรับประเทศไทยแล้ว วัดในพระพุทธศาสนา นั้นถือว่าเป็นศูนย์กลางของชุมชนอย่างแท้จริงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าสังคมจะเป็นไป

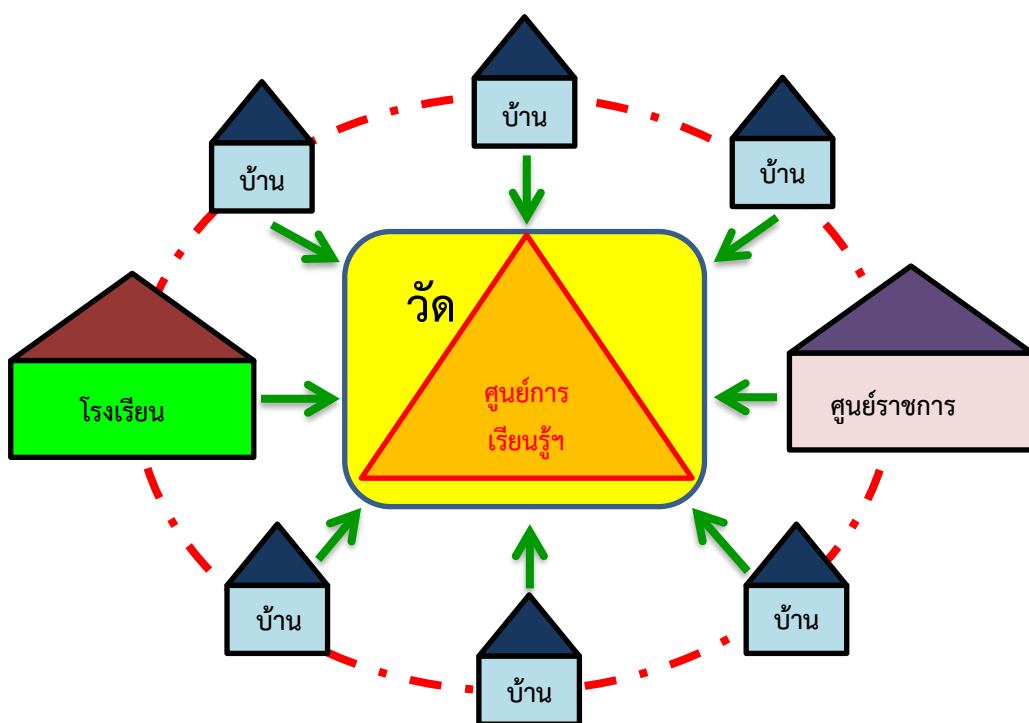
มากก็ตาม วัดก็ยังเป็นสถานที่ที่เหมาะสมในการที่จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอยู่วันยังค่ำ ตามที่ พระครูปลัดสราวุธ ฐิตปัญโญ และคณะ ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้ของชุมชนในจังหวัดชลบุรี ซึ่งก็พบว่า วัดนั้นเหมาะสมในการจัดให้เป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้ และสามารถจัดเป็นศูนย์เรียนรู้ได้ประกอบด้วย 6 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 จัดแหล่ง เรียนรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรมีการศึกษาที่สูง ส่งเสริมให้ พระภิกษุสามเณรมีความประพฤติที่ดีงาม ส่งเสริมให้ปราชญ์ชาวบ้านได้แสดงศักยภาพ ส่งเสริม ให้ปราชญ์ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน รูปแบบที่ 2 กิจกรรมที่นำไปสู่กระบวนการคิด เพื่อการแก้ไขปัญหา ได้แก่ ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรและประชาชนพัฒนาตนเองตลอดเวลา พัฒนาตนเองตามหลักศีล สมาธิ และปัญญาจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรม จัดอบรมปฏิบัติธรรม สม่่าเสมอ ฝึกฝนตนเองเป็นประจำ อบรมจิตให้สงบ รูปแบบที่ 3 จัดแหล่งเรียนรู้ ด้านเทคโนโลยี ได้แก่ พัฒนาสื่อด้านพระพุทธศาสนาและชุมชนออกเผยแพร่ อบรมพระภิกษุ สามเณรและประชาชนในการใช้สื่อที่ถูกต้อง นำองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาและองค์ความรู้ ในชุมชนออกเผยแพร่ในรูปแบบที่หลากหลาย รูปแบบที่ 4 จัดแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรและประชาชนเข้าใจและร่วมสืบสานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จัดกิจกรรมสืบสานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ร่วมกิจกรรมด้านพระพุทธศาสนาจัดกิจกรรมวัน สำคัญทางด้านพระพุทธศาสนาเป็นประจำสม่ำเสมอ รูปแบบที่ 5 จัดแหล่งเรียนรู้ด้านวิถีชุมชน ได้แก่จัดห้องสมุดชุมชนภายในวัด รวบรวมหนังสือเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและชุมชน จัดมุม อ่านหนังสือ ห้องสมุดเคลื่อนที่จัดพิพิธภัณฑ์ที่สะท้อนวิถีชีวิตของชุมชน รวบรวมสิ่งที่มีค่าของ ชุมชน อนุรักษ์ รักษาวิถีชีวิตของชุมชน และรูปแบบที่ 6 สร้างเครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ ได้แก่ วัด ชุมชน ชาวบ้าน และหน่วยงานราชการประสานงานกันจัดแหล่งการเรียนรู้ภายในวัด ชุมชน วัด ชาวบ้าน และหน่วยงานราชการประสานงานกันจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน (พระครูปลัดส ราวุธ ฐิตปัญโญ และคณะ, 2560) ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงพบว่าวัดมีความเหมาะสมที่จะเป็น ศูนย์กลางของชุมชนมากที่สุด หน่วยงานใดจะเข้าออกเมื่อใดก็ได้ ทุกคนมีสิทธิ์เท่าเทียมกันหมด เข้า-ออกได้ตลอดเวลา ทั้งนี้ รูปแบบของศูนย์การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติ พันธ์ลาวครั้งเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยววัดวิถีในจังหวัดนครปฐมนั้น จะต้องมีการบริหาร จัดการให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐ กล่าวคือ ศูนย์การเรียนรู้จะต้องเป็นทั้งศูนย์การเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งท่องเที่ยวอนวัดวิถีอย่างยั่งยืนต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

ศูนย์กลางที่ยั่งยืนของชุมชนในสังคมไทย แม้ยุคสมัยจะเปลี่ยนไปมาน้อยเพียงใด กาลเวลาจะผ่านมายาวนานสักเพียงใด วัดในพระพุทธศาสนาก็ยังคงความเป็นศูนย์กลางของ ชุมชนอย่างไม่เสื่อมคลาย อาจเรียกได้ว่าเป็นศูนย์กลางของชุมชนอย่างยั่งยืนก็ว่าได้ เนื่องจาก ในอดีตวัดมีบทบาทเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาของชุมชน วัดจะเป็นสถานที่ประสิทธิ์ประสาท

ความรู้ เป็นแหล่งสรรพวิชา สถานศึกษาจึงอยู่ที่วัด แม้ว่าเวลาต่อมาสถานศึกษาได้ออกมาตั้งอยู่นอกวัด จนทำให้เข้าใจว่าวัดไม่ได้เป็นศูนย์กลางของการศึกษาอีกต่อไป หลังจากได้ศึกษาวิจัยในเรื่องศูนย์การเรียนรู้ดังกล่าวนี้ ทำให้ได้ความรู้ใหม่ ซึ่งพบว่าเมื่อใดก็ตามที่สังคมต้องการสถานที่อันเป็นศูนย์กลางของชุมชนอย่างแท้จริง วัดก็กลับมามีบทบาทอีกครั้งเสมอ รวมไปถึงที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยววัดวิถีในจังหวัดนครปฐมนี้ด้วย ซึ่งวัดโพรงมะเดื่อ อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม เป็นสถานที่เหมาะสมแก่การตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้เรียนรู้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยววัดวิถีในจังหวัดนครปฐม โดยสามารถแสดงความเป็นศูนย์กลางของวัดได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าสังคมไทยมีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนอยู่แล้ว แม้ว่าการศึกษาจะออกไปจากวัดนานแล้วก็ตาม แต่เมื่อใดก็ตามที่สังคมต้องการศูนย์กลางของชุมชนอย่างแท้จริง วัดก็กลับมามีบทบาทอีกครั้งได้เสมอและวัดก็เป็นสถานที่เหมาะสมที่สุดในการที่จะจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยววัดวิถีในจังหวัดนครปฐม พบว่า ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดนครปฐมของแต่ละชุมชนนั้นมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไป แต่ทั้งนี้ ศูนย์การเรียนรู้เหล่านั้นก็มีความเหมือนกันตรงที่ใช้เป็นสถานที่เก็บรวบรวมภูมิปัญญาของชาติพันธุ์ลาวครั้งที่ไม่มีระเบียบข้อบังคับ ศูนย์ไม่ได้รับการบริหารจัดการที่เหมาะสม การจัดแบ่งพื้นที่ของศูนย์ก็ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ ไม่มีบัญชีคุณวุฒิสิ่งของที่อยู่ภายในศูนย์ ไม่มีการจัดกิจกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้ และพบว่า รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีในจังหวัดนครปฐมนั้น จะต้องมีการมีระเบียบข้อบังคับ มีคณะกรรมการบริหารจัดการที่ชัดเจน การจัดแบ่งพื้นที่ของศูนย์ก็ต้องให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จะต้องมีการทำบัญชีวัตถุสิ่งของที่จัดแสดงอยู่ภายในศูนย์ จะต้องมีการให้ความรู้ประจำศูนย์ และจะต้องให้มีการกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ อาทิ อบรม เสวนา อภิปราย หรือ การสาธิต ดังนั้น เพื่อให้งานวิจัยรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีในจังหวัดนครปฐมนั้น ได้ผลเชิงประจักษ์และมีแนวร่วมในส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม อนุรักษ์ และสืบสานภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่นให้อยู่คู่กับสังคมไทยไปยาวนาน จึงควรจะต้องมีการวิจัยการพัฒนาแบบศูนย์การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งที่เหมาะสมแก่การท่องเที่ยววิถีทั้งในจังหวัดนครปฐมและจังหวัดอื่น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2561). การท่องเที่ยววิถี. เรียกใช้เมื่อ 3 กุมภาพันธ์ 2564 จาก <http://www.cdd.go.th/>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2556). นโยบายการพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวของไทย. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- จิตกวี กระจำเณม. (2557). ความเชื่อและพิธีกรรมการนับถือผีบรรพบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว ครั้งในอำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม. ใน ปรัชญาดุष्ณิบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชัชวาล ชันติคชนชาติ และคณะ. (2561). การศึกษารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดย กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท่าไห อ.เชิงใน จ.อุบลราชธานี. วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 9(1), 35-42.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2554). ภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- นิคม ชมภูหลง. (2548). ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ฐานการเรียนรู้ (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาสารคาม: อภิชาต การพิมพ์.
- บุษราภรณ์ พวงปัญญา และภักดี โพธิ์สิงห์. (2560). ศูนย์การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 17(1), 193-203.

- ประเวศ วะสี และศิริ ทิวะพันธ์. (2540). ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาที่ยั่งยืน (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ชมรมศึกษาเพื่อการพัฒนา.
- ปราโมทย์ น้อยวัน. (2554). แนวทางการจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พระครูปลัดสราวุธ ฐิตปัญโญ และคณะ. (2560). การพัฒนาวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนในจังหวัดชลบุรี. กรุงเทพมหานคร: สังคมศาสตร์ปริทรรศน์.
- พระครูปิยะคุณาธาร สุจิตธรรการ. (2563). รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการสถานปฏิบัติธรรมโยคาวจร จังหวัดนครนายก. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 5(2), 453-464.
- พอเจตน์ ธรรมศิริขวัญ และคณะ. (2561). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ชุมชนเสมือนของศูนย์การเรียนรู้มะม่วงสำหรับวิสาหกิจผู้ผลิตมะม่วงเมืองแปดริ้ว อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา. วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 12(1), 87-97.
- วิลาวัลย์ วัชรเกียรติศักดิ์. (2557). การศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ท้องถิ่นสมัยก่อนประวัติศาสตร์ แหล่งอารยธรรมบ้านโนนวัดตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 6(4), 5-22.